

olarak Kur'an'daki va'd ve va'id âyetlerini okurken buldular ve alıp Sâmerrà'ya götürdüler (848).

Hayatının geri kalan kısmını burada gözetim altında geçiren Ali el-Hâdî, bununla birlikte şehir içinde serbest dolaşım üst seviyedeki kimselerle görüşebiliyor, halifeden yardım görüyor ve taraftarlarıyla temas kurabiliyordu. Sâmerrà'da ölen Ali el-Hâdî ikamet ettiği eve defnedildi. Şiiler onun, Halife Mu'tez veya Mu'temid tarafından zehirlendiğini iddia ederler ve genç yaşta ölmesini buna delil gösterirler.

Âlim, müttaki, cömert ve zâhid bir kişi olan Ali el-Hâdî'ye Şii rivayetlerde, çok sayıda yabancı dil bilmesi, beklenmedik fırtınaları ve bazı insanların vefatını önceden haber vermesi, avucuna aldığı taş parçalarının altına dönüşmesi gibi kerametler atfedilir. Ali el-Hâdî'ye üç risâle nisbet edilir: 1. *Risâle fi'r-red 'alâ ehli'l-cebr ve't-tefvîz*. Cebrîyye ile Kaderîyye'nin tenkit edildiği bu risâle İbn Şu'be'nin *Tuhatü'l-'uqûl* adlı eseri içinde yayımlanmıştır (Beirut 1969). 2. *Kitâb min ahkâmî'd-dîn*. Fıkha dair olan bu risâleyi Şehrâşûb, *Mükâtebetü'r-ricâl 'ani'l-'Askeriyyîn* adlı eserinde nakletmiştir. 3. *Mübâhâşâtü Yahyâ b. Ekşem*. Bu risâle de İbn Şu'be'nin *Tuhatü'l-'uqûl*'ünde mevcuttur.

BİBLİYOGRAFYA :

Ya'kübi, *Târîh*, II, 484, 503; Mes'ûdi, *Mürûcü'z-zehab* (Abdülhamîd), IV, 93-94, 171; Hatîb, *Târîhu Bağdâd*, XII, 56; İbnü'l-Esir, *el-Kâmil*, V, 189; İbn Hallikân, *Vefeyât*, III, 272-273; İbn Kesir, *el-Bidâye*, XI, 15; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, II, 128-129; *A'yânü's-Şer'a*, Beirut 1403/1983, II, 36-40; E. Ruhi Fiğlalı, *İmâmiyye Şası*, İstanbul 1984, s. 169-170; B. Lewis, "al-'Askerî", *EP*² (İng.), I, 713; Murtazâ Hüseyin Fâzıl, "Ali b. Muhammed", *UDMİ*, XIV/2, s. 93-97; W. Madelung, "Ali al-Hâdî", *Elr.*, I, 861-862.

AHMET SAİM KILAVUZ

ALİ el-HAFİF

(على الخفيف)

(1891-1978)

Çağdaş Mısırlı hukukçu.

Ali Muhammed el-Haffif, Menüfiye'ye bağlı Şühedâ köyünde doğdu. İlk öğrenimini burada gördü ve Kur'an-ı Kerim'i ezberledi. 1903'te Ezher'e girdi. Üç yıl burada okuduktan sonra Medresetü'l-kazâi's-şer'iye geçti. 1915'te buradan mezun olarak aynı okula hoca tayin edildi. Altı sene bu görevde kaldı. 1921'de

şer'iyye mahkemesi kadısı, sekiz yıl sürdürdüğü bu görevden sonra Vakıflar Bakanlığı'nda avukat, daha sonra da mes-cidler müdürü oldu. 1939'da üniversiteye geçti ve Kahire Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde yardımcı profesör olarak göreve başladı. 1944'te profesör oldu ve emekliliğine kadar (1951) bu görevde kaldı. Emekli olduktan sonra da aynı fakültenin yüksek lisans bölümünde derslerine devam etti.

Ali el-Haffif 1953 yılında Yüksek Arap Araştırmaları Enstitüsü'nde (Ma'hedü'd-dirâsâti'l-Arabîyyeti'l-âliyye) çalışmaya başladı ve ölümünden kısa bir süre öncesi ne kadar buradaki çalışmalarını sürdürdü. 1962'de kurulan İslâm Araştırmaları Akademisi'ne (Mecmau'l-buhûsi'l-İslâmiyye) aynı yıl, Ezher Yüce Meclisi'ne de 1967'de üye oldu. Bağdat ve Hartum üniversitelerinde misafir profesör olarak ders verdi. Daha sonra Mevsûatü'l-fıkhi'l-İslâmî (İslâm fıkıh ansiklopedisi) ve ahvâl-i şahsiyye kanunu tasarısı hazırlık komisyonuna, 1969'da da Mısır Dil Akademisi'ne (Mecmau'l-lugati'l-Arabîyye) üye seçildi. Akademinin özellikle kanun ve şeriat komisyonundaki çalışmalarına katılarak hukuk terimlerinin tesbitinde büyük yardımları oldu. 1976 yılında sosyal ilimlerde devlet takdir ödülünü kazanan Ali el-Haffif Kasım 1978'de vefat etti.

Bilhassa özel hukuk alanındaki çalışmalarıyla dikkati çeken Ali el-Haffif, İslâm hukuku nazariyesi ve tatbikatındaki hizmetleriyle çağdaş Mısır hukukçularının önde gelenleri arasında yer alır.

Eserleri. *el-Hilâfe; eş-Şerikât fi'l-fıkhi'l-İslâmî; Nazariyyetü'n-niyâbe 'ani'l-gayr; el-Hak ve'z-zimme; Ahkâmü'l-mu'âmelâti's-şer'iyye; Esbâbü ihtilâfi'l-fukahâ; eđ-Damân fi'l-fıkhi'l-İslâmî* (Bulak 1971-1973; Kahire 1985); *el-Mülkiyye fi's-şer'iati'l-İslâmiyye; el-Bey' fi'l-Kitâb ve's-Sünne; el-İrâdetü'l-münferide fi'l-fıkhi'l-İslâmî; Ahkâ-*

mül'vasiyye; eş-Şerike ve'l-hukûku'l-müte'allikatü bihâ; Fıraqu'z-zevâc.

Tamamı basılı olan bu eserlerin yanı sıra Ali el-Haffif'in başta *Mecelletü'l-kânün ve'l-iktisâd* olmak üzere çeşitli dergilerde yayımlanmış ilmî makaleleri ve *Mevsû'atü'l-fıkhi'l-İslâmî*'de yer alan ansiklopedi maddeleri bulunmaktadır (bk. Ali el-Havfî, s. 169-170).

BİBLİYOGRAFYA :

İbrâhim Medkür, *Ma'a'l-Hâlidîn*, Kahire 1401/1981, s. 187-188; Ebû Bekir Abdürrez-zâk, *Ebû Zehre: İmâmü 'aşrih*, Kahire 1985, s. 28; Muhammed Mehdi Allâm, *el-Mecma' iyyün ft hamstine 'âmen*, Kahire 1406/1986, s. 204-205; Ali el-Havfî, "Ali el-Haffif", *MMLA*, XLV (1980), s. 168-178.

M. AKİF AYDIN

ALİ b. HAMZA el-KİSÂİ

(bk. KİSÂİ, Ali b. Hamza).

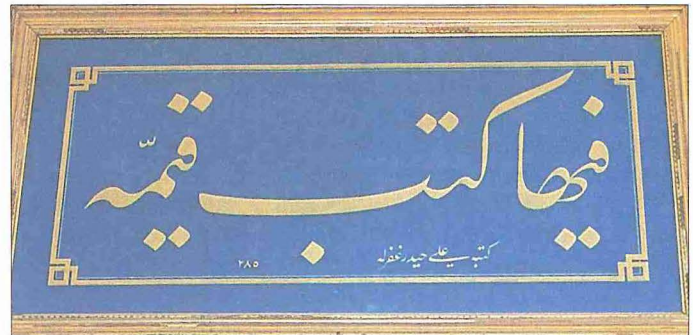
ALİ HAYDAR BEY

(1802-1870)

Türk hattatı.

İstanbul'da doğdu. Südürdan Abdülkadir Bey'in oğlu, Sultan III. Selim devri sadrazamlarından Melek Mehmed Paşa'nın torunudur. Bu sebeple yazılarında bazan Hafid-i Melek Paşa imzasını kullanırdı. Yesârîzâde Mustafa İzzet Efendi'den ta'lik hattını öğrenerek icâzet aldı. Sırasıyla müderris, Galata kadısı ve Filibe mollası oldu. Mekke ve İstanbul pâyelerini aldıktan sonra 1868'de İstanbul kadılığına getirildi. 28 Rebülevvel 1287'de (28 Haziran 1870) vefat etti ve Yahyâ Efendi Dergâhı haziresine defnedildi. Kabir kitabesini talebesi Sâmî Efendi yazmıştır.

Ali Haydar Bey'in müze ve koleksiyonlardaki eserlerinden başka Dolmabahçe ve Ortaköy camileri ile Kasımpaşa Mev-

Ali Haydar Bey'in celli ta'lik zerendüd bir levhası

(İÜ Ktp., nr. 42581)